

Valintalautakunnan puheenjohtajan Hilikka Lambergin puhe lasten- ja nuortenkirjallisuuden Finlandia-ehdokkaiden julkistuksessa 5.11.2019

Hyvät kirjallisuuden ystävät.

Tämän vuoden lasten- ja nuortenkirjallisuuden Finlandia-palkinnon esiraati on saanut luku-urakkansa päätökseen. Kiitokset kaikille kustantajille ja muille asianosaisille, jotka mahdollistavat tämän mielenkiintoisen kilpailun! Haastavinta raatimme tehtävässä on ollut miettiä, miten voi verrata toisiinsa taaperoikäisten kuvakirjaa nuorten aikuisten romaaniin tai tietokirjaa lorukirjaan. Johtoajatuksena raadillamme on ollut kuitenkin löytää hyviä kirjoja, jotka eivät aseta lukijakunnalleen mitään selviä ikärajoja. Hyvä kirja voi tuottaa iloa niin lapselle kuin aikuisellekin.

Erittäin hauskaa on ollut huomata, että tänä vuonna hyviä lasten- ja nuortenkirjoja on julkaistu runsaasti. Raatimme, johon kuuluivat lisäksi kuvataiteilija Anssi Kasitonni ja erikoiskirjastovirkailija Henriika Tulivirta, on lukenut huolella ja aikaansa säästelemättä lähes 200 teosta. Jokainen meistä kolmesta jäsenestä on tuonut keskusteluihin oman alansa näkemyksen ja kokemuksen, ja niiden myötä löysimme kirjoista uusia ja erilaisia puolia. Lukiessamme palkintoehdokkaita eläydyimme, liikutuimme, nauroimme ja innostuimme. Opimme myös paljon uutta. Lämmin kiitos raatilaisille paneutuvasta työstä ja inspiroivista tapaamisista!

Lasten ja nuortenkirjallisuus peilaa hyvin aikaamme ja siinä liikkuvia arvoja ja asenteita. Huoli luonnosta, sen monimuotoisuuden säilymisestä ja ilmastomuutoksesta nousevat aiheiksi niin tieto- ja kuvakirjoissa kuin myös lasten romaaneissa. Kasvaminen, epävarmuus ja oman identiteetin löytäminen ovat kuitenkin aiheita, joita käsitellään useimmissa kirjoissa. Erilaisuuden ja oman itsensä hyväksymiseen rohkaistaankin sekä pienten lasten että koulu- ja teini-ikäisten kirjoissa. Kiusaaminen ja sen jättämät jäljet ovat valitettavasti yhteiskunnassamme realismia, mutta tätäkin asiaa voidaan käsitellä kirjallisuudessa eheyttävin keinoin. Hyvä huumori keventää raskaita aiheita. Myös fantasian taitava käyttö etäännyttää realistisesta maailmasta, mutta auttaa silti käsittämään elämän lainalaisuuksia, hyvän ja pahan vuorottelua symbolien ja vertauskuvien kautta. Ilahduttavaa on myös hyvien tietokirjojen runsas määrä, sillä niiden avulla voidaan tavoittaa muuten lukemista karttavia nuoria.

Kotimainen lasten- ja nuorten kirjallisuus voi hyvin. Ainakaan sen tasosta ei voi syyttää nuorten laskevaa lukemisintoa. Mistä sitten johtuu, että hyvät kirjat eivät aina tavoita kohderyhmäänsä? Luulen, että vasta sitten, kun lasten- ja nuorten kirjallisuus nostetaan mediassa tasavertaiseen asemaan muun kirjallisuuden kanssa, sillä on mahdollisuus nousta esille aikuisten keskusteluissa, aikakauslehtien palstoilla, ajankohtaisohjelmissa, blogeissa ja kirjastojen julkistetuissa varauslistoissa.

Kirjallisuutta on usein verrattu lyhtyyn tai majakkaan, joka valaisee lukijan elämänpolkua. Hyvän taideteoksen tuntee siinä, että se auttaa jollain tavalla elämässä eteenpäin. Paitsi, että se valaisee ja auttaa ymmärtämään ympäröivää elämää, se myös johdattaa lukijan syvemmälle omaan itseensä omien ajatusten pariin. Kun syvenyy teoksen maailmaan ja sulkee samalla ympäristön hälyt, on mahdollista keskittyä tekstiin, joka parhaimmillaan käy vuoropuhelua omien ajatusten kanssa. Lukeminen voi parhaimmillaan johtaa meditatiivinen tila, joka antaa voimia ja auttaa uskomaan omaan itseensä.

Kaikkihan tiedämme, että hyviä taideteoksia ei voi mitata ja panna paremmuusjärjestykseen urheilusuoritusten tapaan. Vasta aika näyttää, mikä teoksista on aikansa lapsi ja millä on kestävämpiä arvoja, jotka säilyvät ajan muutoksissa.

Esittelemme nyt luku-urakastamme kuusi teosta, joissa toteutuu mielestämme hyvän taideteoksen kriteerit. Finalistit on nyt valittu, mutta valitsematta jäi silti kymmenkertainen määrä kirjoja, joiden myös soisi löytävän tiensä uusien lapsi- ja aikuislukijoiden luo.

